

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

***Резюме.** У статті розглянуто стратегії професійної підготовки спеціалістів у вищих спеціальних навчальних закладах; дано характеристики нової системи неперервної освіти; визначено теоретичні основи створення проектно-творчої моделі професійної освіти.*

***Ключові слова:** професійна підготовка, професійна освіта, формування особистості, комунікативні технології, інформаційні технології.*

Постановка проблеми. Висока соціальна значущість виконання професійних обов'язків співробітниками правоохоронних органів України висуває особливі вимоги до форм і

змісту їх фахової діяльності, ділових й особистісних якостей, практичних умінь.

Неперервна професійна освіта має забезпечувати випереджувальний характер і високу якість професійної підготовки кадрів, формування професійних умінь здійснення оперативно-службової діяльності, адекватних потребам практичної діяльності, активізацію особистісної розвивальної та професійно спрямованої освітньо-виховної діяльності, сприяти розкриттю творчого потенціалу суб'єктів педагогічного процесу, забезпечувати правоохоронні органи України конкурентноспроможними фахівцями за всіма спеціалізаціями згідно суспільних та відомчих потреб. Її функціонування спрямовано на підготовку фахівців, здатних до професійного самовизначення, професійної самоактуалізації та особистісної самореалізації упродовж життя.

Характеристиками нової системи професійної освіти мають бути:

- неперервність освіти з наданням різних форм її отримання, поглиблення освіти і підвищення кваліфікації, в тому числі й освіта за індивідуальними траєкторіями;

- реалізація сучасних технологій навчання з підвищеним антропоцентричним потенціалом, що базуються на єдності гуманізації і технологізації навчання і підвищують ефективність та якість підготовки спеціалістів;

- розробка моделей самовдосконалення професійної освіти на основі проектно-технологічного підходу та інструментальної дидактики;

- перехід від моделі дисциплінарної

до системної, в якій основною ланкою освіти виступає не окремий курс навчання, а дисципліни, що систематизовані в інтегровані курси та спрямовані на формування комплексних професійних умінь;

- вдосконалення змісту і забезпечення якості професійної освіти; створення і впровадження сучасних засобів контролю якості освіти (в першу чергу - на базі кредитно - модульної системи організації навчання);

- реалізація ідеї культуровідповідності освіти, інтеграція до європейського та світового освітнього простору із збереженням традицій, накопиченого потенціалу, поєднання цінностей європейської демократії з національними морально-етичними цінностями.

Створення проектно-творчої моделі професійної освіти, що визначає змістові аспекти діяльності вищих спеціальних навчальних закладів, базується на наступних положеннях: фундаменталізація підготовки майбутніх спеціалістів із забезпеченням повноти освоєння прикладних напрямів; посилення інформатизації освіти; освоєння проектно-технологічного підходу до професійної діяльності; використання інформаційних і комунікативних технологій в освітньому процесі; забезпечення наступності і неперервності освіти на основі єдності предметної і професійної підготовки; досягнення повноти моделювання передбачуваної діяльності спеціаліста; забезпечення мобільності випускника вищого спеціального навчального закладу, що базується на високій активності майбутнього правоохоронця та розвитку його творчого потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність сучасної концепції професійної освіти полягає в застосуванні діяльнісного підходу, який означає не тільки

отримання майбутніми спеціалістами знань про способи фахової діяльності, але й засвоєння цих способів, тобто оволодіння комплексними професійними вміннями. Теоретичні відомості викладаються в тому оптимальному обсязі, який дозволяє формувати алгоритм та імпровізацію професійних дій. Потрібні не знання в завершеному вигляді, а знання у зв'язку з минулим (досвід, традиції) та майбутнім (прогнози, перспективи, тенденції). Мова йде про так звані „інструментальні знання”, пов'язані з можливістю створення нового (випередження в часі, інноваційність). Фахівець, який включений в творче поле, „змушений” створювати нове. Проблеми, що він розв'язує, формують стиль діяльності, який можна позначити як інноваційний, творчий, проектний. Кожний елемент змісту навчання спрямований не стільки на засвоєння знань, і навіть не тільки на розвиток умінь, а на формування стилю діяльності, основу якого складає здатність до подолання проблем, що виникають у професійній діяльності. Навчання починається з дій, що входять до структури професійної діяльності. Не знаєш, як розв'язати проблему – читай, консультуйся з викладачем, працюй з автоматизованими системами, зі спеціальною технікою. Знайшов потрібну інформацію, зрозумів, як розв'язувати типову професійну проблему – дій далі. Замість самоцільного накопичення теоретичних знань на заняттях відбувається включення курсантів і слухачів у діяльність, максимально наближену до професійної. Професійні дії спонукають до застосування набутих знань, а у процесі виконання дій курсант чи слухач набуває нових професійно необхідних знань. Кожне знання стає професійно доцільним. Образно кажучи, завдання «учитись вчитися» трансформується в завдання «вчитися працювати професійно».

Вважаємо за необхідне підкреслити специфіку перепідготовки та підвищення кваліфікації слухачів системи додаткової освіти. Тут провідна роль належить самому спеціалісту, його життєвому досвіду, мотивам, потребам. Психологічним механізмом підвищення кваліфікації є перебудова професіоналізму, що вже склався: відбувається включення нової дії в склад сформованої діяльності. Підвищення кваліфікації – це активізація особистісних якостей, оволодіння новими способами розв'язання професійних проблем та новими прийомами мислення, зміни в мотиваційній сфері.

До комплексу засобів організаційно-методичного забезпечення сучасної професійної освіти у вищих спеціальних навчальних закладах належить застосування сучасних педагогічних технологій, таких, як контекстне навчання, діалогове навчання, інтерактивне навчання, модульно-рейтингове навчання, проблемне навчання та використання інноваційних дидактичних форм та методів – тренінгів, кейс-методів, практикумів, проектування, моделювання й аналізу конкретних ситуацій, ділових та рольових ігор.

Наприклад, модульне навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації потрібно будувати таким чином, щоб можна було легко встановити рівень знань та існуючі проблеми конкретного споживача освітніх послуг; формувати цілі підвищення професійного рівня кожного спеціаліста, виходячи із соціального замовлення та відомчих вимог до рівня професійно необхідних знань, умінь, якостей, будувати за цими цілями індивідуалізований зміст навчання.

Можна виокремити педагогічні умови, які сприяють ефективності професійної освіти майбутніх спеціалістів: врахування мотивів, інтересів, потреб майбутніх фахівців; взаємозв'язок навчання та самоосвіти, виховання та самовиховання; взаємодія викладача та тих, хто навчається, на основі діалогового принципу; професійно та практико орієнтований характер навчально-виховного процесу; реалізація інтегративних міжпредметних зв'язків; стимулювання потреб у самостійній роботі; індивідуалізація й диференціація навчання та виховання з урахуванням нерівномірності професійного становлення майбутнього фахівця.

Серед критеріїв якості освітніх систем на сьогодні виокремлюють гуманітарну підготовку, особистісний підхід, використання сучасних інтерактивних технологій, перевагу самостійних форм організації навчально-пізнавальної діяльності, впровадження кредитно-модульної системи контролю й оцінювання успішності навчання.

На жаль, у багатьох вищих навчальних закладах України спостерігається тенденція скорочення обсягу гуманітарної підготовки, переведу таких важливих з точки зору формування особистості сучасного фахівця дисциплін, як культурологія, релігієзнавство, педагогіка, психологія у варіативну складову навчальних планів. На нашу думку, це хибний підхід, адже на сьогодні в значній мірі змінився

принцип оцінки професійної придатності фахівця. Якщо раніше він оцінювався за ступенем кваліфікації (технологічні знання та вміння в рамках певної спеціальності), то тепер мова йде про компетенцію як здатність і вміння вирішувати всі проблеми, а не суто технологічні. Професійна компетентність визначається не лише базовими знаннями й уміннями, а й здатністю самостійно здобувати нові знання, мотивами діяльності, усвідомленням особистістю самої себе в світі та світу навколо себе, здатністю розвитку свого творчого потенціалу, прагнення до самовдосконалення в професійній діяльності. Ми вважаємо, що гуманітарна підготовка має розглядатися як базова по відношенню до професійної освіти, оскільки сприяє розвитку пізнавальної самостійності особистості, оволодінню алгоритмом пошуку інформації в умовах сучасного інформаційного вибуху, набуттю професійно необхідних якостей, в тому числі – самостійності як риси характеру та професійної компетенції.

Аналіз ефективності професійної підготовки працівників правоохоронних органів України доцільно здійснювати за такою групою критеріїв: професійна спрямованість (бажання займатися професійною діяльністю, інтерес до роботи на займаній посаді, готовність освоїти специфіку службових дій, прагнення до службового зростання); спеціальні знання та вміння (вміння прийняти правильне рішення в складній ситуації професійної діяльності, військова та виконавська дисципліна, відповідальність, рівень фахової та військово-фізичної підготовки); відносини в службовому колективі (взаємини з керівником, колегами, підлеглими); виконання службових обов'язків (показники оперативно-службової діяльності, дотримання законів, інструкцій, функціональних обов'язків, виконання наказів); моральні та ділові якості.

Ми переконані, що оцінку діяльності співробітника правоохоронних органів слід доповнити й іншими показниками. Безумовно, сучасний правоохоронець має бути прихильником антропоцентричної парадигми професійного мислення, визнавати самоцінність кожної людської особистості, її право на свободу, саморозвиток, самореалізацію, категорично відкидати у роботі з людьми тезу „мета виправдовує засоби”. Наприклад, насилля над особистістю не може бути використано як

засіб її формування, якою б шляхетною метою це не виправдовувалося б.

Розглядаючи проблему професійної підготовленості випускника спеціального вищого навчального закладу, слід торкатися не лише дидактичних проблем професійної підготовки, а й виховних. Університети, академії, інститути, що готують майбутніх правоохоронців залишаються закритими навчальними закладами. Молодий офіцер-випускник, що має високорозвинені особистісні якості, при зустрічі з негативними фактами та явищами асоціального, антиморального характеру може опинитися в конфліктній ситуації, відчувати складності в розумінні проблем соціально-економічного, інформаційного, психологічного характеру, їх обумовленість відповідними факторами та причинами, утруднюватися при виборі оптимального варіанта поведінки та конкретних професійних дій.

Звичайно, такий стан речей обумовлений, перш за все, об'єктивними обставинами. Успішність виховання залежить не тільки від цілеспрямованості системи виховної роботи в спеціальному вищому навчальному закладі, а, в першу чергу, визначається співпаданням цінностей, що проголошуються вихованням, і державних пріоритетів. Неприпустимо, коли цінності, що їх стверджує державна ідеологія, розходяться з реальною життєвою практикою. Сьогодні, на жаль, загальнолюдські ідеали, правові норми, соціальні гарантії часто-густо залишаються лише красивими лозунгами. Протиріччя між цілями виховання й об'єктивною дійсністю викликає глибоке розчарування у молодих людей. Повернення держави до відкритості й моральності – запорука позбавлення суспільства від сьогоденної „корозії виховання”, яка наносить шкоду ефективності виховної роботи навіть у спеціальних вищих навчальних закладах правоохоронних органів.

Доцільно включити в освітньо-кваліфікаційні характеристики (модель) випускників вищих спеціальних навчальних закладів інтегральні показники, що характеризують рівень вихованості та професійно-особистісного розвитку майбутніх фахівців (творча інтеграція в професійну діяльність, професійно-особистісна стійкість, професійна мотивація тощо).

Висновки. Визначені пріоритетні напрями удосконалення професійної освіти у вищих спеціальних навчальних закладах України сприятимуть, на нашу думку, формуванню особистості професійно компетентного правоохоронця, який володіє вміннями здійснювати ефективну професійну діяльність, оперує сучасними комунікативними та інформаційними технологіями, здатний до саморозвитку власного творчого потенціалу, мотивації фахової діяльності, самовиховання професійно необхідних якостей, адаптації до змін, є прихильником європейської та світової культур, загальнолюдської етики.

Література:

1. Закон України „Про вищу освіту” // Освіта. - 20-27 лютого 2002 року.

3. Наказ МВС України „Про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу ОВС України”. - №1444 від 25.12.2003.

9. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - 316 с.

11. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників органів ВС України. - Київ: НАВС України, 2001.

12. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. - 2003. - 200 с.

14. Корнійчук А.В. Основні напрями впровадження міжнародного досвіду кадрового забезпечення управління в діяльності органів внутрішніх справ України: Магістерська робота / Україна МВС, НАВС. - К., 1999 - 91с.

И. Юрас

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ РАБОТНИКОВ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ

Резюме. В статье рассмотрены стратегии профессиональной подготовки специалистов в высших специальных учебных заведениях; даны характеристики новой системы непрерывного образования; определены теоретические основы создания проектно-творческой модели профессионального образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональное образование, формирование личности, коммуникативные технологии, информационные технологии.

I. Yuras

CONCEPTUAL ISSUES TRAINING FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS

Summary. In this article there were considered strategies of the specialists' professional training in higher special educational institutions; it was given the characteristics of the non-stop educational new system; it was determined principles of the design-creative model's creation of professional education.

Key words: training, vocational education, identity formation, communication technology, information technology.